

L. Cherniy. The origins of Ukrainian sociological thought in emigration.

The article is devoted to the establishment and development of Ukrainian sociological thought in emigration during the interwar period. The author analyzed activities of Ukrainian intellectuals in the field of science and creation of social centers for the reproduction and distribution of the Ukrainian statehood ideas.

Keywords: *the emigration, Ukrainian sociological thought, society, the scientists, Ukrainian Sociological Institute.*

УДК 316.14

К. С. Піддубна

РОЛЬ БІЗНЕСОВОЇ ОСВІТИ В РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

У статті автор доводить необхідність розвитку та удосконалення системи бізнесової освіти, спрямованої на виховання нової соціально відповідальної генерації підприємців серед молоді. Наголошено на ключовій ролі бізнес-освіти в соціалізації молоді людини, яка прагне займатися підприємництвом.

Ключові слова: *бізнес-освіта, молодь, підприємництво, молодіжне підприємництво, бізнес-підготовка, освіта.*

Постановка проблеми. Тема бізнес-підготовки молоді надзвичайно актуальна в умовах активізації підприємницької діяльності в українському суспільстві. Підприємець займає центральне місце серед суб'єктів ринкової економіки, його мотивація, цінності, соціально-економічна поведінка привертають особливу увагу науковців. Особистість підприємця останнім часом не має собі рівних в популярності серед фахівців різних областей: педагогів, психологів, економістів, соціологів, філософів, юристів. Інституціоналізується просвіта підприємців, наслідком чого стає поширення бізнесової освіти, виникає низка проблем щодо того, як за допомогою бізнес-освіти підняти на якісно новий рівень молодіжне підприємництво.

Актуальність теми дослідження визначається наступними обставинами: по-перше, безперервно зростаючою роллю молодіжного підприємницького сектора в сучасному соціально-економічному укладі суспільства. Соціальна

система, що формується в нашій країні, висунула молодого підприємця в число найбільш значимих фігур-суб'єктів суспільного прогресу. По-друге, важливістю розширення спектру і підвищення якості освітніх послуг на основі становлення і подальшого розвитку нових форм і технологій навчання, зокрема, системи бізнесової освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми підготовки молоді до підприємницької діяльності досліджували В. Дрижак, О. Набока, Н. Побірченко, Р. Пустовійт, О. Свинцов, К. Старченко, О. Тополь та ін. Проблеми організації цілісної системи підготовки молоді до управлінської та підприємницької діяльності в інноваційних школах розв'язуються в дисертаційних дослідженнях Л. Паращенко, Д. Алфімова. Історію управлінської освіти досліджують Д. Беннетт, Н. Грант, Л. Евенко, В. Щербіна.

Перспективи становлення сучасної системи бізнес-освіти розглядають А. Єгоршин, І. Колесникова, Т. Подсипаніна. З точки зору соціальної ролі бізнес-освіти в розвитку людини корисною виявляється концепція людського капіталу (Г. Беккер, М. Баськакова, Ю. Биченко, Т. Журженко, Ф. Махлуп, Ф. Хайек), інформаційного суспільства (М. Кастельс, А. Шеховцев). З'являються міждисциплінарні публікації, у тому числі ті, що аналізують особливості підготовки дорослих (А. Шинкаренко), розвиток бізнес-освіти під впливом глобалізації (Н. Покровський, С. Саунін), адаптацію американських технологій бізнес-освіти в східних країнах, особливості місцевої культури, організаційного розвитку і економічної структури (Т. Гараван, Т. Кагоно, М. Кобаяши, М. Морлей, Ч. Чунг, Ю. Явас). Але необхідно зауважити про недостатню кількість досліджень проблематики актуальності бізнесової освіти серед молоді.

Мета статті полягає в розкритті теоретичних основ формування і функціонування системи бізнесової освіти, спрямованої на виховання нової соціально відповідальної генерації молодих підприємців.

Виклад основного матеріалу. У розвинених країнах світу уряд формує і підтримує клас підприємців, адже їх характеристики обумовлюють економічне зростання. Так, у Франції, за даними дослідження, майже 24% 16 – 19-річних підлітків мріють стати підприємцями, але вони висловлюють сповна реалістичну оцінку природи ринку праці, мають уявлення про підприємництво як про важку роботу, а не про «битву» або гру; лише 16% опитаних вважають, що почати свою справу буде легко [Щенников, 2003,

с. 19]. На відміну від українських підлітків, в яких підприємництво асоціюється зі швидкою «роботою грошей», французи розглядають його як звичайну економічну діяльність. В теорії і практиці управління поняття «підприємницька культура» розглядається як рівень опанування людиною в процесі виховання й самовиховання стійких і стабільних ціннісних орієнтацій, морально-етичних принципів, відповідних знань, умінь і навичок.

Дослідження американського ученого Д. Беча свідчать, що дрібне підприємництво – головна рушійна сила економічного зростання США, де 37% зайнятого чоловічого населення і приблизно половина працюючих жінок мають в намірах відкрити свій бізнес [Щенников, 2003, с. 15].

Сучасна українська молодь має набагато більше можливостей для реалізації своїх амбіцій, ніж їхні батьки за часів радянської влади. Насамперед, це стосується розвитку молодіжного підприємництва. Проте досить невелика кількість молоді може розпочати власну підприємницьку діяльність (не більше 8 – 10 % молодих людей є підприємцями) [Куцоконь, 2006, с. 56]. Між тим підприємництво може стати початком ділової кар'єри молодих людей в умовах соціально-економічної кризи і напруженості на ринку праці. Сьогодні для суспільства небезпечною є не сама проблема безробіття, а недосконалість механізму попередження його негативних наслідків, особливо для молоді на початку трудового життя. У такій ситуації створення сприятливих умов для розвитку молодіжного підприємництва та реалізації підприємницького потенціалу молоді дасть відповідний економічний і соціальний ефект.

Молодіжне підприємництво являє собою особливий вид соціально-економічної активності молоді, спрямований на досягнення інтересів, розкриття творчого потенціалу та самореалізацію молоді. Молодіжне підприємництво, забезпечуючи зайнятість молоді, реалізується в таких функціях, як економічна, соціальна, ресурсна, демографічна, політична [Селезнева, 2001, с. 54].

Бурхливий розвиток країн лідируючої групи викликаний, в першу чергу, інтенсивним розвитком підприємництва. Саме воно стало активно використовуватися при реалізації державної політики економічного розвитку в США і «старих» європейських державах.

Тенденції розвитку сучасного підприємництва характеризуються активним включенням молоді. Статистичний аналіз показує, що як і за кордоном, так і в Україні провідною соціально-демографічною групою в підприємстві є

молодь у віці 18-29 років (поступово зростає і число тих, хто починає займатися підприємництвом у віці з 16 років).

На початку 90-х років ХХ ст. молодими підприємцями було створено близько 70 % малих і середніх комерційних підприємств. На початковому етапі економічних реформ малий бізнес розвивався дуже динамічно. Проте за подальших 10 років доля тих, що належать молодим підприємцям малих підприємств і організацій, зменшилася до 25 %.

Загалом ефективність і результативність молодіжної підприємницької діяльності залежить від наявності у всіх учасників процесу комплексу теоретичних знань, практичних навиків і умінь, що дозволяють поєднувати високий професіоналізм із знанням законів ринкового господарства, умінням раціонально і доцільно управляти всілякими ресурсами підприємства, можливостями передбачення дій конкурентів і прогнозування балансу споживчих інтересів, здібностями безперервного навчання і реалізації на практиці отриманих знань.

Виняткова соціальна функція молодіжного підприємництва – при зростаючій напруженості на ринку праці молодіжне підприємництво, як і бізнес взагалі, є основною можливістю створення нових робочих місць. Воно не лише сприятиме підвищенню рівня життя суспільства, скороченню безробіття через створення нових робочих місць, а і формуванню прошарку середнього класу, який є основою соціально-економічних реформ, гарантом політичної та соціальної стабільності та демократичного розвитку суспільства.

Але, не дивлячись на позитивні тенденції розвитку підприємництва, в молодіжному підприємстві існує чимало проблем соціально-економічного, організаційного, технологічного характеру. Одночасно значно загострилися проблеми, пов'язані з професійним самовизначенням, працевлаштуванням і соціальною захищеністю молоді.

Серед факторів, які ускладнюють розвиток молодіжного підприємництва, доцільно зазначити низький рівень економічних, правових, управлінських знань. Бізнес-освіта, будучи складовою соціально-економічної освіти, покликана усунути протиріччя між соціальним запитом суспільства і освітою.

Незначний соціальний досвід, слабкі практичні навички використання економічних законів і механізмів створюють труднощі молодому поколінню для включення їх у світ ринкових взаємодій. У зв'язку з цим забезпечення

зайнятості молоді, підвищення її добробуту, розвитку мережі послуг може бути досягнуте за рахунок стійкого розвитку молодіжного підприємництва. Оцінка соціально-економічного розвитку підприємництва дозволяє виявити як позитивний досвід і ефективність вирішення проблем, так і прогалини в конкретних напрямках; стимулює використання позитивного досвіду, що формується на тих або інших територіях.

Якщо у зміст освіти молоді включити бізнес-освіту як його складову частину, орієнтовану на різний вік і різну професійну орієнтацію, ввести в освітній процес бізнес-технологію у поєднанні з іншими педагогічними технологіями, організувати практичну бізнес-діяльність, то це забезпечить успішну інтеграцію молоді в соціум, що виражається: у цілеспрямованій підготовці у вузах і середніх спеціальних навчальних закладах, в підвищенні можливості відкриття ними власної справи на основі розвинених здібностей до підприємництва, в здобутті професії, пов'язаної з бізнесом.

Найважливішими принципами здійснення державної політики в сфері освіти є: загальнодоступність освіти; адаптивність системи освіти до рівнів і особливостей розвитку і підготовки тих, хто навчається; свобода і плюралізм в освіті; демократичний, державно-суспільний характер управління освітою, автономність освітніх установ. Останній принцип особливо важливий, оскільки його втілення в життя забезпечує існування розгалуженої системи освіти, дозволяючи при цьому готувати кадри з врахуванням вимог ринкової економіки і забезпечуючи максимальну гнучкість при визначенні кількості фахівців, необхідних для того або іншого сектора народного господарства. Принцип автономності освітніх установ дозволяє останнім якнайповніше задовольняти потребам населення з врахуванням його соціальних вимог, а також з обліком макро- і мікроекономічних вимог, що склалися у відповідних регіонах.

Вирішальну роль у формуванні нового покоління професійних управлінських кадрів, розвитку інноваційної економіки, підприємницького сектора країни повинна зіграти бізнес-освіта, яка забезпечить задоволення потреб бізнесу в кваліфікованих фахівцях, підготовлених управлінцях.

Бізнес-освіта розвивається дуже динамічно, але вона, в свою чергу, має відповідати потребам бізнесу і застосовувати сучасні освітні технології. Для сучасного суспільства актуальним стає можливість здобуття знань, застосованих на практиці, а також управлінських навиків, які дозволять зробити бізнес максимально ефективним на даному етапі соціального

розвитку. Саме тому важливим є глибоке дослідження проблем бізнес-освіти молодого покоління, виявлення тенденцій і особливостей розвитку, а також напрямів модернізації і вдосконалення професійного утворення управлінських кадрів країни.

Досвід розвинених країн світу свідчить про те, що їх соціально-економічний успіх безпосередньо пов'язаний з розвитком малого та середнього бізнесу, засвоєнням суспільством норм підприємницької культури, яка формується у процесі виховання й освіти на основі стійких та стабільних ціннісних орієнтацій, моральних та етичних принципів, відповідних знань, умінь і навичок.

Щодо вітчизняної бізнес-освіти, ми можемо сказати, що не можливо сьогодні підготувати нову генерацію підприємців, які б будували соціально відповідальний бізнес без компетентностей, які формують у своїх студентів бізнес-школи. Таким чином, створюється нова система освіти, яка покликана забезпечити функціонування бізнесу й розвиток підприємництва відповідно до сучасних соціально-економічних і соціокультурних вимог. Водночас, на думку вчених, ґрунтовна підготовка до життя і праці в ринкових умовах не може бути задовільною без належного у них мінімуму економічних і правових знань, сформованих організаторських і управлінських умінь та навичок, що формують готовність до підприємницької діяльності. Визначальним при цьому є не стільки опанування новими знаннями, скільки набуття нових особистісних умінь і навичок, що пов'язані, передусім, з ефективними комунікаціями, організацією власної справи, новими мотиваціями, створенням команди і вмінням працювати у ній, мистецтвом ведення переговорів. Здатність ефективно діяти в умовах невизначеності стає основною рисою успішної особистості, а початкова підготовка молоді до управлінської діяльності, як така, що сприяє набуттю ними необхідних знань і формуванню в них організаторських і управлінських умінь та навичок для забезпечення конкурентоздатності на ринку праці, набула соціальної значущості.

Бізнес-освіта дозволяє молоді набути нові знання, практичні навички, необхідні для поліпшення результатів роботи, підвищення продуктивності праці, досягнення певної тактичної і стратегічної мети, що є чинником успіху умолодіжному підприємстві.

Нерозвиненість інфраструктури, розрізненість підприємницької діяльності, слабка інформованість про спеціалізовані загальнодоступні

організації по наданню навчальних, консультаційних і інформаційних послуг перешкоджає становленню цивілізованого молодіжного підприємництва, залишаючи підприємця один на один з безліччю складних організаційних питань.

«Підприємництву можна навчити, – вважає Кароліна Деніелс з Babson College. Проте, інтерес до нових ідей і можливостей повинен іти від підприємця» [Kuttner, 1996, p. 70].

Аналіз основних напрямів розвитку системи підготовки фахівців у галузі молодіжного підприємництва в зарубіжних країнах можна провести по декількох напрямках: 1) роль традиційної університетської освіти в підготовці фахівців для бізнес-діяльності; 2) становлення і національні особливості самостійного сектора бізнес-освіти; 3) взаємодія системи освіти і ринку праці; 4) особливості сучасного розвитку ринку освітніх послуг.

У рамках першої ознаки можна відзначити, що більшість країн підсилюють свою діяльність у напрямі розвитку освіти на рівні університетів, орієнтованої на розвиток молодіжного підприємництва. В університетах Німеччини, Іспанії і Австрії засновані спеціальні кафедри, на яких студенти вивчають, як заснувати свою справу і управляти нею. У Данії, Ірландії, Португалії, Фінляндії і Швеції також є університети, що пропонують курси по підприємництву і менеджменту. Уряд Великобританії запустив програму по встановленню зв'язків між університетами і бізнесом – для комерційного використання досліджень університетів. Проводяться різноманітні освітні заходи, що допомагають підвищити обізнаність населення у сфері новітніх освітніх програм – це щорічне змагання по складанню кращого бізнес-плану серед студентів університетів в Ірландії, дні відкритих дверей у Франції, підприємницька конференція в Португалії; також створені інформаційні центри з підтримки студентських бізнес-ідей в галузі молодіжного підприємництва в Іспанії.

Слід зазначити, що відмінною рисою «американської моделі» освіти від європейської є, перш за все, її «наукоємність», яка виявляється в тому, що програма навчання ґрунтується на солідній теоретичній і науково-методичній базі. Тому основними центрами бізнесової освіти в США є найбільші дослідницькі університети (їх в цілому по країні близько 50). Для них характерна велика наукова діяльність, інтенсивне академічне життя, а зв'язок з практикою здійснюється в основному через проекти, що виконуються на замовлення фірм.

У США в період навчання студентам прищеплюють навички самостійності в підприємницькому середовищі. Вони збільшують час стажувань студентів на підприємствах і в інших організаціях, передбачають їх участь в розробці реальних проектів. Студент сидить в класі годин п'ятнадцять в тиждень (п'ять курсів по три години).

В США саме людський потенціал є універсальним, довгостроковим і досить регульованим джерелом у підготовці і стимулюванні творчих науково-технічних і управлінських кадрів, так і формування маси кваліфікованих носіїв практичних та теоретичних навичок в сфері підприємницької діяльності. У США розуміння цих зв'язків є органічним, оскільки в країні активізувалися процеси перетворення сфер науки, господарської практики і освіти в єдиний народногосподарський науково-освітній комплекс. В зв'язку з цим стає зрозумілим те домінуюче місце, яке до теперішнього часу зайняли в системі американських державних і суспільних пріоритетів заходи щодо розвитку всіх компонентів людського потенціалу, перш за все, зацікавлена увага і підтримка на всіх рівнях рішення проблем системи освіти і підвищення кваліфікації протягом всього життя.

У Японії університетські програми зосереджені, перш за все, на вивченні фундаментальних дисциплін, а вузька спеціалізація студентів з менеджменту, (при тому, що такий курс є) взагалі не практикується. Навчальні програми включають значне число спецкурсів на вибір, мають вельми гнучку систему. Такий метод навчання розвиває у студентів навички інтелектуальної праці, працездатність, самодисципліну і формує базу для ефективної діяльності на багато років. До того ж, на думку фахівців у сфері бізнесової освіти Японії, в школі бізнесу студент отримує лише 7% потрібних йому на роботі знань і навиків.

Підвищення ролі знань ставить в число найбільш актуальних завдань - висунення освіти в центр рушійних сил розвитку суспільства.

Процес диверсифікації освіти в сучасних умовах становлення молодіжного підприємництва, виявляється в становленні принципово нових секторів освітніх послуг, зокрема – бізнесова освіта, що пов'язана із зростанням вимог до конкурентоспроможності молодих фахівців в сфері підприємництва. Це вимагає трансформації вітчизняної системи освіти в систему безперервної освіти, що відповідає за забезпечення доступу особи до всіх рівнів освіти з метою розширення її можливостей до зміни своєї кваліфікації, до підвищення всебічності освіти. Сучасний етап розвитку системи освіти

ставить актуальним завдання – вивчення проблеми посилення практичної складової знань, здатної ефективно реалізуватися в успішній господарській діяльності. Отже, практичне значення бізнесової освіти в світлі виховання нового покоління молодих підприємців можна розглядати двояко: по-перше, як результат навчання, що виявляється в збільшенні кількості фахівців, які володіють практичними аспектами сучасних наукових знань і навиками їх вживання в професійній діяльності; по-друге, як процес вдосконалення технології бізнесової освіти, направлений на забезпечення відтворення вмісту, об'єму і якості освітньої інформації, адекватної потребам, тобто для особи молодого підприємця. Взаємозв'язок вказаних аспектів очевидний і дозволяє досягати успішнішого вирішення освітніх завдань через відповідну підготовку конкретних груп фахівців в області підприємництва і бізнесу. Для досягнення поставленого завдання потрібне вдосконалення технології освітньої діяльності в сфері бізнесової освіти.

Слід зазначити, що позиціонування сучасної бізнесової освітньої установи повинно відбуватися не лише в освітньому і економічному, але і в соціокультурному просторах. Дана обставина пред'являє нові вимоги до організації управління освітою, зокрема, розширення завдань формування ціннісних орієнтацій носіїв знань. Сучасну бізнесову освіту слід розглядати як соціальне вчення – вчення розумінню людьми цінності і необхідності набуття нових знань і умінь для ефективного розвитку власного і суспільного добробуту.

Аналіз програмного забезпечення освітніх проектів у сфері розвитку молодіжного підприємництва показує, що сучасна бізнесова освіта не направлена на формування цілісного світогляду. Воно еkleктичне, оскільки дає фрагменти знань про бізнес, які недостатньо зв'язані один з одним і не покривають всі потреби молодого фахівця, залишаючи білі плями.

У Національній доктрині розвитку освіти України в ХХІ ст. наголошено на необхідності забезпечення високої якості, конкурентоспроможності сучасних фахівців на ринку праці. Значною мірою розв'язання цього завдання залежить від ефективності навчально-виховного процесу, спрямованого на навчання основних принципів побудови професійної кар'єри і навичок поведінки в системі соціальних відносин [Селезнева, 2001, с. 4].

Досить вагома проблема розвитку вітчизняного бізнесу – низька культура підприємницької діяльності серед молоді. Негативними явищами нині є

знецінювання людського фактору, жорстка, часто безчесна конкуренція, нехтування потребами споживача, байдужість до наслідків виробництва тощо. На особистісному рівні яскраво проявляються індивідуалізм, перевага матеріальних цінностей над духовними, прагнення до легкої наживи, уникання важкої праці й відповідальності тощо.

Сучасна система освітніх послуг для учасників інноваційних процесів має бути поліфункціональною, здатною динамічно деформуватися по всіх змінних залежно від соціального замовлення, вимог ринку, рівня розвитку виробничої сфери. Успіх її реалізації пов'язаний з відповіддю на наступні питання:

1.Що є «поточним соціальним замовленням» на бізнесову освіту для молодого підприємця?

2.Які вимоги до якості, об'єму, форм викладання, рівня висувуються для молодого фахівця, орієнтованого на зайнятість у секторі підприємництва?

3.У чому полягає принципова різниця між освітніми програмами для різних поколінь підприємців?

5. Що потрібно зробити для того, щоб підприємець, прийшовши в освітню структуру зі своїми проблемами, був упевнений, що він здатний їх вирішити самостійно?

Одним з недоліків вітчизняної підготовки молоді до майбутньої підприємницької діяльності є недооцінювання соціально–економічної вихованості майбутніх фахівців. Саме потреба в підготовці молоді до майбутньої підприємницької діяльності зумовила бурхливий розвиток бізнесової освіти, що, в свою чергу, наголошує на тому, що лише однієї економічної компетенції на сьогодні стає недостатньо молодому спеціалісту для ведення підприємницької діяльності. Подальший розвиток суспільно–економічних відносин потребує переходу з кількісної до якісної підготовки, коли фахівець отримує не тільки знання, а й проходить через етап самовихованості та соціалізації в конкретному середовищі. І саме тут ми можемо зазначити про важливість ролі бізнесової освіти у вихованні справжнього соціально – відповідального фахівця в сфері підприємництва.

В даний час багато технічних університетів ввели такі окремі дисципліни, як загальна методологія менеджменту і маркетингу, управління розробкою нової продукції, комерціалізацією технологій в програму підготовки своїх випускників, а деякі почали програми підготовки або перепідготовки, що

дозволяють випускникам отримати паралельно другу або додаткову освіту у сфері управління інноваціями.

Проте залишається проблема професійної перепідготовки фахівців, що вирішили присвятити себе підприємництву в різних галузях діяльності і управлінню інноваційними проектами.

Головна проблема в моделюванні бізнесової освіти для молодих підприємців полягає в різноманітності технологій навчання. Стереотипи систем бізнесової освіти для учасників господарської діяльності в особі різних підприємців у всьому світі розроблені і існують давно і стабільно у вигляді освітніх комплексів та імітаційних фірм в бізнес-інкубаторах, технопарках, організаціях підтримки підприємництва, університетських бізнес-центрах. У них використовуються різні технології для навчання і консультування підприємців різного віку і категорій. Для України система, орієнтована на підприємництво і технологічний бізнес, є інноваційною, такою, що не має аналогів, оскільки до недавнього часу не було причин і умов для її виникнення. Вона не повинна копіювати стратегії і програми західного зразка, навпаки, необхідно врахувати менталітет українських підприємців, специфіку державної системи освіти і особливості ринку утворення інноваційного молодіжного підприємництва, що розвивається.

У ході навчання в системі бізнесової освіти відбувається передача і трансформація різних типів знань. Важливу роль в процесах трансформації одного типу знань в іншій відіграє факт особистого спілкування як викладача із слухачами, так і слухачів між собою. Вважається, що більше 50% реальної віддачі від навчання в очній бізнес-школі дають не лекції і бесіди з викладачем, а обмін практичним досвідом між слухачами. Саме вони – носії самого передового досвіду, ділових «ноу-хау». Саме вони найтонше розуміють будь-які, навіть мінімальні, зміни в діловому середовищі, в якому щодня працюють. Тому «вищий пілотаж» для професора бізнесу – це вміння розговорити аудиторію, а в кінці заняття підсумовувати досвід, спільно доповнити теорію найсвіжішими даними. Не випадково в провідних світових школах бізнесу доля інтерактивних занять (включаючи «кейс-стадіз») вагається від 40 до 60% навчального часу. До нижньої грані цієї амплітуди вона наближається сьогодні і в провідних українських школах бізнесу.

Слід зазначити, що організація підготовки молодих підприємців істотно відрізняється від інших видів освітніх послуг. Результатом навчання є не

кількість підготовлених підприємців, а число створених ними і успішно функціонуючих підприємств. Ринкова економіка через надзвичайну рухливість кон'юнктури змушує людей постійно удосконалювати свою професійну підготовку. Стійкий розвиток економіки досягається в умовах, коли економічно активне населення постійно навчається, а держава надає для цього необхідні умови. Абсолютно очевидно, що формування вказаного виду освіти відбувається під впливом двох основних складових: по-перше, особливого характеру діяльності, властивого підприємництву, по-друге, зацікавленості суспільства і держави в підтримці і розвитку даного сегменту освіти [Куцоконь, 2006, с. 58]. Що стосується першого аспекту, то значному інтелектуальному і творчому потенціалу багатьох підприємців не завжди відповідають знання і уміння в області організаційної та управлінської діяльності. Тому важливою особливістю формування освітнього товару в сегменті ринку освітніх послуг є необхідність обліку в освітньому процесі контекстної, такої, що враховує завдання і проблеми, які вирішуються фахівцями і підприємцями в професійній діяльності.

Активний розвиток сегменту, що цікавить нас, визначається декількома основними моментами: 1) потребами суспільства і людини, що виникають в процесі розвитку, в поповненні необхідних знань і практичних навиків в області розвитку молодіжного підприємництва; 2) необхідністю реалізації накопиченого науково-технічного і організаційного потенціалу в реальному секторі економіки; 3) характерними особливостями і завданнями підприємництва в сучасній економіці.

Динамічний розвиток і адекватне наповнення даного сегменту гальмується відсутністю налагодженого зворотного зв'язку з боку споживачів освітніх послуг, зокрема незнанням, який саме освітній продукт йому необхідний. Вирішення даної проблеми можливе, по-перше, в налагодженні моніторингу потреб при одночасному динамічному позиціюванні існуючих освітніх товарів; по-друге, в забезпеченні випереджаючого розвитку товарів і послуг в даному сегменті; по-третє, в створенні необхідного комплексу основних і додаткових умов, пов'язаних з формами, методами, технологіями та іншими атрибутами освітнього товару, що забезпечують його сприйняття і використання.

У теорії і практиці управління поняття «підприємницька культура» розглядається як рівень опанування людиною в процесі виховання й

самовиховання стійких і стабільних ціннісних орієнтацій, морально-етичних принципів, відповідних знань, умінь і навичок.

З розбудовою ринкового господарювання в Україні відбуваються істотні зміни. Знецінилися такі якості, як колективізм, альтруїзм, а набувають дедалі більшого значення практицизм, діловитість, уміння організувати і вдало вести власну справу. В системі виробництва країни різко зросла потреба у професіоналах з економіки, фінансів, права. У господарському житті країни різко зростає потреба у професійних знаннях з економіки, менеджменту, права та професіоналах-управлінцях. Для останніх необхідно розвивати глобальний стиль мислення, здатність діяти цілеспрямовано в складних і нестабільних умовах, брати на себе економічну, юридичну та моральну відповідальність.

Сьогодні бізнесова освіта покликана репрезентувати нову парадигму, яка «розвивається як відповідь на виклики цивілізації і одночасно як відповідь на потреби людини знайти своє місце і можливості самореалізації у новому глобальному просторі» [Андрущенко, 2005, с. 6].

Висновки та перспективи використання результатів дослідження. Обґрунтовано положення про істотне підвищення ролі бізнесової освіти в освітній структурі сучасного фахівця в сфері молодіжного підприємництва. Освітня послуга представлена автором як чинник соціально-економічного зростання в результаті її позитивного зовнішнього ефекту, який виникає опосередковано, через особу її споживача.

Таким чином створюється нова система освіти, яка повинна забезпечити функціонування бізнесу й розвиток молодіжного підприємництва у нашій державі. Визначальним при цьому є не стільки опанування молоддю нових знань, скільки набуття нових особистісних умінь і навичок, що пов'язані передусім з ефективними комунікаціями, організацією власної справи, новими мотиваціями, створенням команди і вмінням працювати у ній, мистецтвом ведення переговорів. Здатність ефективно діяти в умовах невизначеності стає основною рисою успішної особистості, а початкова підготовка молоді до управлінської діяльності як така, що сприяє набуттю ними необхідних знань і формуванню в них організаторських і управлінських умінь та навичок для забезпечення конкурентоздатності на ринку праці, набула соціальної значущості.

Уточнено місце бізнесової освіти як конкретного сектора системи додаткової професійної освіти. Розкрита двояка роль бізнесової освіти як

процесу підготовки і розвитку компетенцій молодих підприємців шляхом надання необхідних освітніх послуг: по-перше, як акумулятора інноваційних знань і практичних навиків, оволодіння якими є найважливішою умовою ефективного підприємництва; по-друге, як ретранслятора, що дозволяє передавати накопичену інформацію у відповідність з потребою, що виникає в ній, за допомогою використання адекватних освітніх технологій.

Подальше використання результатів і рекомендацій викладених в статті може бути покладене в основу розробки і вдосконалення законодавчого і нормативно-правового забезпечення бізнесової освіти, розвитку механізму взаємодії установ освіти і сектора молодіжного підприємництва.

Д ж е р е л а

Андрущенко В. Філософія освіти XXI століття: пошук пріоритетів // Філософія освіти. – Київ : МАЙСТЕР-КЛАС, 2005. – № 1.

Куцоконь М.П. Молодіжне підприємництво та активізація суб'єктивного підприємницького потенціалу молоді. – Донецьк : Юго-Восток, 2006.

Національна доктрина розвитку освіти. Указ Президента України «Про національну доктрину розвитку освіти» // Бібліотека (газета). – 2002.– № 12.

Руделіус В. Тренінги і освіта з бізнесу в Україні: кілька уроків, нелегко здобутих Заходом // Синергія. – 2000. – № 1.

Селезнева Н.А. Качество образования и информационные технологии в образовании – понятия, взаимосвязи, эффективность // Качество образования и информационные технологии. Развитие образовательного пространства с использованием информационных технологий и телекоммуникаций. – Часть 1. – Москва : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2001.

Трансформація української освіти в контексті європейської інтеграції. Звіт по проекту. Міжнародний центр перспективних досліджень. – Львів : 2000.

Уланчук А. Професійна орієнтація – елемент підвищення конкурентоспроможності молоді на ринку праці // Економіка України. – 1998. – № 6.

Хокен П. Я починаю свою справу. – Москва : Прогресс, 1992.

Щенников С. А. Открытое дистанционное бизнес-образование как реальное воплощение глобализации // Качество дистанционного образования. Концепции, проблемы, решения. Тезисы докладов международной научно-практической конференции 8 декабря 2003 г. – Москва : 2003.

Drucker P.F. Managing for Business Effectiveness. Analysis. Allocation. Decision. Business Classics: fifteenkey concepts for Managerial Success // Harvard Business Review. OBC 6/98 3 OM.

Kuttner R.L. Paul G. Hoffman Lecture 1996. Global competitivenessand Human Development: Alliesor Adversaries? – NewYork : 1997.

Lucas R. Why Doesn't Capital Flow from Rich to Poor Countries? // The «New» Growth Theory. – AEA Papers and Proceedings, May, 1990. – vol. 80, №.2.

Opatska S. Investing in Knowledge, Skills, Attitudes, and Values // Perspectives in Higher Education Reform. Volume 10. Published for The Alliance of Universities for Democracy through the American University in Bulgaria. – Blagoevgrad, Bulgaria, 2001.

K. Piddubna. The impact of the business education on the development of the youth enterprise.

In the article an author leads to the necessity of development and improvement of the system of business education, directed on education of new socially responsible generation of businessmen among young people. It is marked a key role business is educations at socialization young people, which aims to be engaged in an enterprise.

Keywords: *business education, young people, youth enterprise, business preparation, education.*

УДК 316.344.34:378]:316.344.23

Ю. В. Сюсель

ФОРМУВАННЯ СПОЖИВАЦЬКИХ СМАКІВ СТУДЕНТІВ У ВИХОВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ ДИСКУРС

Стаття присвячена дослідженню споживацьких смаків студентів з акцентом на педагогічне виховання та рівень освіти, вік, матеріальний статус. Вищий навчальний заклад (ВНЗ) можна розглядати як один із компонентів виховного середовища, що формує споживацькі смаки студентів. Індивідуальні споживацькі смаки відображають не лише соціальні характеристики (вік, стать, зайнятість, етнос та ін.), але й соціальні цінності, а також індивідуальні стилі життя споживачів. Здобуття освіти ставить верхню межу вимог молодій людині до вибору образу і стилю життя, породжує різні сукупності практик споживання та дозвілля, розвиває споживацький смак.

Ключові слова: *споживацький смак, габітус, «парадокс споживання», рівень освіти, моделі споживання, студентська молодь тощо.*

Постановка проблеми. В умовах суспільних трансформацій, що відбуваються в Україні, виникає специфічна система соціального впливу на споживацьку активність індивідів, що представлена багатьма соціальними інститутами. Сучасні соціальні відносини в соціології споживання